

GORIŠKI LIST

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uređništvo v Gorici, Corso Verdi štev. 47 - Telefon štev. 292. Oglasi se zaračunavajo po ceniku. — Fačun pri Cassa di Risparmio Gorice

Gorica, dne 25. oktobra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročn. 47.— lir, celoletna 90.—

Trpljenje ljudstva

Odkar naš list izhaja, ni nehal nenahoma opozarjati vso goriško javnost na strašno trpljenje slovenskega ljudstva na Goriškem in je vedno protestiral proti preganjalcem naših dobrih, poštenih ljudi, ki jih preganjajo bodisi tujerodci, največkrat pa domači ljudje. Obvestila, ki jih dobivamo zadnje čase, pa so tako strašna, da moramo spregovoriti še bolj odločne besede in da po svojih močeh razkrinkamo te »osvojevalce« našega naroda te »naše fante«, ki se drže v hribih in na glavnih cestah ter preže na vsako jajčarico, ki nese v Gorico košek jajček, da bi tu dobila neka sladkorja, nekaj soli in morda nekaj žebeljev za svoj razpadli dom.

Resnica na Goriškem je namreč taka, da najbolj plodnih dolinam in planjavam za zimo grozi prava in resnična lakota. Že iz dopisov, ki smo jih dobili in deloma objavili, moremo spoznati, da bo naše ljudstvo takoj pozimi stradalo, dobesedno za lakoto umiralo, ako ne pride vmes čudež.

Kljub trpljenju je bil naš Bric vedno ponosen, čeprav je moral po navadi oddajati polovico svojega pridelka gospodarju ki ga največkrat ni poznal, ali samo od daleč. Bil je kolon, dandanes pa je suženj svojih novih gospodarjev, katerih poprej nikdar ni videl ni nikdar poznal, komunističnik tolovajev vseh barv, predvsem onih *odrešiteljev*, ki so jih na Goriško poslali kranjski komunisti, dalje onih, ki jih pošiljajo izdajalske savojске, badoglijske čete in še mnogi drugi. Briški kolon vsako noč trepeta pred obiski teh oboroženih roparjev in ne ve, s čim bo nasitil svoje otroke, ko mu roparij vzamejo celo korožo iz shrambe.

Nekoliko več bogastva, kakor v Brdih, je bilo v Vipavski dolini, kar je umljivo, zakaj vipavski kmet je bil gospodar na svoji zemlji, ni bil kolon. Sedaj pa prihajajo iz Vipavske doline prav tako obupna poročila, da bo Vipavec stradal in seveda njegova družina. Zakaj gospodje partizani, ki iz gozda vodijo »gospodarsko« politiko in hočejo Trst in Gorico izstradati, ti so prepovedali vsak promet vipavskih kmetov z mestom.

Tako Brda, kakor Vipava so letos pridelali dovolj svojega glavnega pridelka, namreč vina in prav lahko bi ga Brici in Vipavci prodali, toda kaj, ko za grmom prezi partizanski stražar, ki ti more preključati z enim samim strelom sod, da se uniči v nekaj minutah enoletni trud izmučenega vinogradnika. Toda kmet mora v Gorico, mora tukaj nakupiti nekaj važnih življenskih potrebščin, od katerih industrijske niso najbolj važne, važna je predvsem jed, važna je koruzna moka, važna je kafa, važna krušna moka, važna je sladkor, in sol, kvas, z. m. moške je važen tobak. Toda če Bric in Vipavec ne moreta prodati vina, kako naj potem kupita za svojo družino kaj potrebnega, morda jima bosta

Nad 600 sovražnih oklepnikov uničenih

Bitka v vzhodni Prusiji zavzema vedno večji obseg - Nemške čete so se pri Nišu prebile - Zavrtnjeni boljševiški napadi na skrajnem severu - Brezuspješni ameriški napadi v Apeninih

Nemški proli napadi na obeh krilih zapadne fronte, kakor tudi na vzhodu dajejo poseben značaj bojem tega leta. Anglo-amerikanski napori, ki ne prenehajo in se kažejo v napadih velikega stila pri katerih sodelujejo oklepniki in bojna letala, niso mogla izsiliti odločilnih uspehov. Pač pa so Nemci zavrnili prodore kanadskih divizij v bližino Antwerpena. Angleške divizije, ki so napadale pri Hertogenboschu niso mogle priti nikamor naprej. Pri Würselenu in Bryeresu divjajo boji še naprej, toda o anglo-amerikanskih napredovanjih še ni čuti.

Na italijanski fronti, so anglo-amerikanci skušali prodreti na jugo-zapadu od Bologne, toda Nemci so jih na Monte Grande hrabro zavrnili. V toskanskih Apeninih je ameriška 5. Armada vkljub ogorčenim napadom morala ostati na starih položajih. Na jadranski obali se boji nadaljujejo z naraščajočo silovitostjo, loda ljudi tu ni o napredovanjih nobenega govora. Samo severno Cesene je sovražnik uspel položiti mostišče preko Savia.

Na balkanskem bojišču so nemške čete, ki so se branile Niš naslopile strateški umik, da izravnajo fronto ter se umaknejo obkolitvi. Na južnem Ogrskem priiskajo Sovjeti v smeri proti Donavi. Nemško-ogrška četa so jih zavrnile severno-zapadno Szegedina. Vzhodno od Szolnoka Nemci razbijajo in razkrajajo sovjetsko-romunske prodorne divizije. Severno od Debrecina so nemške čete odrezale sovjetske polke, ki so se pregloboko spustili v nižino in na sever Tise ter so jim prizadejali hude izgube.

V vzhodnih Bezkidih je sovražnik ponovno poizkušal z napadi zahodno prelaza Dukle, kjer pa so nemški granadirji vrgli boljševike z udornih oporišč.

Na vzhodnem Slovaškem so nemške vojne in SS čete razbile več velikih tolovajskih čet in zajele ogromno plena. Na srednjem Slovaškem nastopajo nemške čete odločno proti tolpam, ki so jih okrepili sovjetski padalci.

Na obeh straneh Seroka so na-

to dala rdeči komisar in njegova skuštrana priležnica?

Še celo več: nekateri »posestniki« ob glavnih cestah sedaj sami ropajo uboge ljudi, ki hočejo prinesiti košček deželnih pridelkov v mesto v zamenjavo za drugo blago. Da, povejmo po resnici, savojске čete same na lastno pest ropajo po deželi in o tem vedo Brici in Vipavci dosti povedati, pa tudi iz Tolmina, iz Kobarida dobivamo pritožbe, ko pride uniformirani ropar v hišo kmetijskega posestnika in mesto, da bi mu zagotovil varstvo, mu vzame krov ali prešiča iz hleva in prtem mu še zagrozi, naj molči.

Kar je dandanes nujno potrebno briškemu, vipavskemu, tolimskemu, kobariškemu, bovškemu in gorskemu kmetu, to je občutek varnosti in prav

še čete v trdih obrambnih bojih proti močnim napadajočim sovražnim odredom.

Bitka na vzhodno-pruskem obmejnem ozemlju se je razvila proti jugu blizu Avgustova. Med Sudauenom in Goldapom so se boljševikom posrečili globji vdori. Po težkih cestnih bojih so sovražniki zavzeli Goldap. Južno od Gumbinnena so nemški granadirji iz zaledja naskočili sovjetske čete ter jim preprečili napredovanje. Boljševiški poizkusi vdora pri Ebenrodu so bili krvavo zavrnjeni. V sedem dnevni bitki na tem prostoru je bilo uničenih 616 sovražnih oklepnikov, oziroma zaplenjenih.

Na mostišču pri Klaipedi (Memel) so bili boljševiški napadi brezuspješni. Na polotoku Sworbe so naši granadirji zavrnili napredujočega sovražnika, pri čemer so granadirje uspešno podpirale nemške pomorske sile.

Na skrajnem severu je sovražnik pri Kolosjekih nadaljeval s svojimi napadi enako tudi pri prehodu čez Ledeno morje, pri čemer ga je močno podpiralo letalstvo. Nemški granadirji in pialniški lovci so zavrnili sovjetske napade in preprečili obkoljevalne poizkuse sovražnika.

Anglo-ameriški teroristični bombniki so ob popolnoma oblačnem nebu napadli Hannover, Münsler, Bronschweig, Neuss in Hamburg ter sem in tja odvrgli bombe po zahodni Nemčiji.

Beograd izpraznjen

Berlin. Nemške čete so po razrušitvi vseh vojaško važnih naprav med boji izpraznile Beograd ter se umaknile na severni breg Save. Tik južno od mesta divjajo boji še naprej z nezmanjšano silovitostjo. Boljševiki so privedli rezerve, da bi preprečile nemški prodor. Kljub žilavemu odporu so jih Nemci pri Mokrem Lugu v težkih borbah potisnili nazaj, tako da so morali izprazniti neko važno višino. Ob spodnji Tisi so madžarske čete zahodno od Starega Bečaja zaustavile močnejši boljševiški sunek.

tega nima. Zakaj kdo bo vse leto redil živino, v južnih krajih kopal vinograd, kdo bo sadil, kdo sejal, ko že naprej ve, da pride reko noč »gospod« z oboroženo patroljo in mu vzame tisto, za kar je kmet vse leto garal. To je prav tako, kakor v Rusiji, ko so zavladali boljševiki in nihče več ni hotel delati, saj, kdo bi delal, če sam plodu svojega znoja ne mreš zaužiti. Leta 1918 in vsa poznejša leta je bila v Rusiji taka lakota in tako trpljenje se obljublja torej po zaslugi komunističnih roparjev tudi našemu ljudstvu. Iščimo izhod in preženimo te roparje, tako, da bo kmet mirno obdeloval svojo posest in mirno zamenjal svoje pridelke za one, ki so mu nujno potrebni, ta izhod pa je možen le v neizprosno iztrebljenju partizanstva!

Rusko-poljski sporazum je postal nemogoč

Reuter poroča, da je največja težava pri rusko-poljskih pogajanjih, ki se vrše v Moskvi, vprašanje rusko-poljske meje. Moskva je stavila nesprejemljive zahteve in Mikołajczyk ni v slanju pristali na sporazum pod takimi pogoji. Zato se zdi, da se bo moral vrniti v Anglijo, ne da bi kaj dosegel.

Kratke vesti

Stockholm. »United Press« poroča, da je izjavil grški ministrski predsednik Papandreu v svojem prvem govoru po povratku v Grčijo, da zahtevajo Grki Dodekanez ter dejal, da predstavlja severni Epir ki spada sedaj k Albaniji, »neodsvojljiv del Grčije«. Dobro poučeni atenski krogi menijo, da ne bo zahtevala Grčija le nekaterih bolgarskih ozemelj, temveč tudi dele Jugoslavije in Albanije.

Barcelona. »Diario de Barcelona« javlja s špansko-francoske meje, da komunistične tolpe v Franciji močno preganjajo katoličane. General de Gaulle je proti temu brez moči. Poleg tega, da so francoski komunisti skupno z inozemskimi boljševiški elementi že pomorili številne duhovnike in vernike, tudi na najgrozovitejši način mučijo svoje žrtve. Tako so na primer v kraju Canches zažgali neko živo žensko.

Budimpešta. Narodna zveza poslancev je sprejela v sredo na svojem zasedanju naslednji sklep: Narodna zveza izreka svojo odkrito zahvalo Franzu Szalasiju in njegovi vladi, ki je izvršila v preteklih težkih in kritičnih dneh delo, ki je rešilo narod ter priznava organizacijo narodne vzdržljivosti kot zgodovinsko dejanje. Narodna zveza pozdravlja novo madžarsko vladu in prosi Boga, da bi blagoslovil njeno delo.

FRANCOSKO - ŠPANSKA MEJA ZAPRTA

Stockholm. Kakor javlja agencija Reuter, so španske oblasti zaprle francosko-špansko mejo, ker so španske komunistične tolpe večkrat prekoračile francosko-špansko mejo. Na mednarodnem mostu med Irunom in Hendayeom so ustavili ves promet. Prav tako počiva ves železniški promet med obema krajema.

Zaradi motenj pri električnem toku in zaradi drugih tehničnih težav je naš list izšel zadnjič z zamudo. Prosimo čitatelje za oprostitev, enako naj razumejo morebitne zamude našega lista tudi v bodoče.

Po moskovski konferenci

Churchill in Eden sta odpovala v četrtak iz Moskve. O konferencah, ki so bile v Moskvi, je bilo izdano uradno poročilo, ki pa ne odgrinja zavese za katero se skrivajo dolgi osem dnevni razgovori. Vsekakor gotove stvari so jasne.

Nenadno napredovanje Sovjetov na Balkanu je spravilo angleške politike iz konteksta. Angleška diplomacija je pripravljala po prekinitvi odnošajev med Turčijo in Nemčijo na Balkanu svoj diplomatski in politični sistem. Izhodišče tega sistema je bila angleško zanesljivo usmerjena Turčija. Drug element pa naj bi bila Rumunija, v kateri je angleška Intelligence Service pripravljala izdajstvo ter obljubljala kot plačilo zanje angleško zaščito in garancijo pred boljševizmom. Romunska dvorska kamarinija je zato upala, da bo s sklenitvijo miru z Anglo-Američani brez večje škode presedlala iz enega tabora v drugega in se obenem obvarovala boljševizma. Tako so hudi računali Angleži ter pričakovali, da v proli nemško Rumunijo razen komisij in vojaških pomoči ne bo prišel nihče, ki bi motil rumunsko suverenost.

Sovjeti pa so med tem že sklenili tazen sporazum z Bolgarijo, ki je bil naperjen proti Rusiji, čem ter tako preprečili zvezo Turčije z Rumunijo preko Bolgarije. To kar so Angleži nameravali sloiti iz Rumunije proti Rusiji, to je uspelo Sovjetom narediti iz Bolgarije proti Angliji: namreč poslušno orodje svoje politike. Zato je Churchill v sojem zadnjem govoru tako neusmiljeno napadal Bolgarijo. Imenoval jo je najhujšega vojnega zločinca, za katerega ne bo milosti, kar je razumljivo, saj mu je Bolgarija preprečila vse načrte na Balkanu.

Med tem pa je že Tito tajno odšel v Moskvo ter dovolil sovjetskim četam vstop v Jugoslavijo, seveda z licemersko klavzulo, da se pri tem mora spoštevati jugoslovanska suverenost. To je angležem precej ohladilo navdušenje za »legendarnega maršala«. Inicijativo v razvoju dogodkov na Balkanu je prevzela Rusija, Anglija je bila polisnjena daleč na stran ter se je morala zadovoljiti z Churchillovim napadom na Bolgare ter s tem, da je poslala močno ogleduško in finančno podprto komisijo v Bukarešto.

Na konferenci v Moskvi je poleg poljskega vprašanja prišlo na dnevni red zlasti balkansko. Churchill je odločno izjavil v imbritanske zajednice narodov, da ima na Balkanu in na Poljskem svoje interese. Stalin se ni dal impresionirati od te izjave. Churchill si je izgovoril za enkrat samo pravico, da bo Anglija sodelovala pri ureditvi bodoče Jugoslavije. Mikołajczyk pa je odšel iz Moskve, ne da bi kaj opravil, niti da bi se pustil izsiliti kakršno koli koncesijo. Se vidi, da je užival angleško poluho. Stalin pa mu je v brk poslal kot poslanika poljsko-sovjetske vlade znanega komunističnega Wilmanowskega, ki naj bi v Londonu stabil emigrantski položaj. O istovelnosti pogledov med Londonom in Moskvo torej ni govora. Toda sedaj so se Angleži morali vdati ter mirno gledati, da se boljševiške horde valjijo čez njihov balkanski, tako fin in s takimi žrtvami zgrajen diplomatski sistem.

Giraud na vidiku

Kakor poročajo iz Madrida, kjer so bili informirani iz gibraltarskih vojaških krogov, se obljublja v Franciji široke spremembe. Iz ozadja, v katerega ga je pred letom pahnila sovjetska diplomacija, zvezana z De Gaullovo skupino, je stopil spet na dan general Giraud. Kot trdijo v gibraltarskih krogih, je Eisenhower sit vednih partizanskih nemirov ter postopnega bolševiziranja Francije ter je trdno odločen napraviti red. Pri tem se namerava poslužiti svojega starega prijatelja iz časa afriških vojn - Girauda.

Giraud je že prispel v Pariz. Kot se čuje je njegov nenadni prihod izzval veliko nezadovoljstvo in preplah pri komunističnih makvisarjih. Giraud je baje odločen napraviti konec masovnim pokoljem francoskih generalov in admiralov ter smatra, da je De Gaullova kompromisna politika napram partizanom popolnoma zgrešena. Giraud namerava z De Gaullovo skleniti sporazum, katerega bo De Gaulle težko odklonil, ker stoji za Giraudom to pot vsa teža avtoritete angloamerikanskih vojaških kakor tudi političnih krogov. Če bi do tega sporazuma ne prišlo, je Giraud v zvezi z Eisenhowerjem pripravljen zrušiti De Gaulle in utreti pot vojaški diktaturi.

K tem ukrepom je Eisenhowerja prisila popolna desorganizacija francoskega zaledja ter državljanska vojna, katera se ne samo pripravlja, ampak je že v polnem, krvavem teku. Spričo tega položaja v zaledju, angloameriško vojno vodstvo ni moglo ostati ravnodušno. Na drugi strani pa so mnogi francoski pozitivno usmerjeni krogi spoznali nevarnost, ki preti od komunistične revolucije. Krvave likvidacije so zavzele že tak obseg, da se je treba bati za fizični obstoj francoskega naroda. Zato bi bili pripravljene podpreti kakršno koli pobudo za red in mir. Zlasti pa bi podprli močno in odločno vladno, kakršno vidijo v obetani Giraudovi vojaški diktaturi.

Komunistični časopisi ostro napadajo Girauda in njegovo politično spramstvo. Krogi Giraudovih prijateljev v Algiru gledajo na situacijo zelo skeptično, ker smatrajo, da bo skušala Moskva z močno intervencijo preprečiti, da se ustvari v Franciji protikomunistični režim.

Vsekakor Giraud uživa popolno zaslonito ameriško krogov in neuspeh njegovega poslanstva bi samo pokazal, da zapadna zaveznika še vedno ne upata odločno nastopiti proti moskovskim načrtom svetovne revolucije. Izid Giraudovih priprav za vojaško diktaturo bo pokazal in premiril trenutno politično moč Angloamerikancev. Zato ga vsi z napetostjo pričakujejo. Brez dvoma bi bila vojaška diktatura edina rešitev za Francijo.

Zavezniki med sabo Borba za petrolej

Sovjetska agencija TASS poroča o sklepi iranske vlade, po katerem Iran za dobro vojno ne oddal nobene koncesije za pridobivanje mineralnega olja na iranskih tleh. Sovjetska agencija še pravi, da ta sklep ni bil storjen v skladu in v soglasju z onimi iranskimi glasovi, ki so označevali sovjetske pogoje za prevzem koncesij kot ugodne. Britanska poročevalska služba in Reuter sta prinesla vesti brez komentarjev. Reuter je le dodal vest, da so se poleg predstavnikov Sovjetske zveze pogajali za koncesijo še zastopniki dveh drugih veselij, ki pa tudi niso uspeli. O vprašanju izkoriščanja romunskih vrelcev mineralnega olja poroča »Donauzeitung« da so se na področju romunskih petrolejskih vrelcev mudili strokovnjaki angleških in ameriških petrolejskih koncernov, ki so se izdajali za novinarje in jih je potem sovjetski režim izgnal iz Romunije. Pozneje so angleški in severnoameriški koncerni slavili sovjetski vladi v Moskvi ponudbo, po kateri naj bi ameriški koncerni prevzeli 75%, angleški pa 25% romunskih koncesij. V tem primeru bi omenjeni koncerni

prevzeli plačilo romunske vojne odškodnine Sovjetski zvezi v skupnem znesku 300 milijonov dolarjev. Seveda je malo verjetno, da bi Sovjetska zveza te pogoje sprejela. Sovjetska aktivnost v Iranu, ki je bila usmerjena tudi proti angloameriškim petrolejskim interesom, daje slutiti, da bo sovjetska vlada odklonila tudi te angloameriške ponudbe. Sploh je malo verjetno, da bi se Sovjetska zveza na ljubo Angliji in Ameriki odpovedala romunskim vrelcem mineralnega olja.

Vesti z vsega sveta

DRAŽA MIHAJLOVIČ V ITALIJI

Iz Lizbone poročajo, da je bivši jugoslovanski vojni minister odpotoval v Italijo. O namenih potovanja ni še ničesar znanega.

DOVOLJENJE ZA NASELITEV V BRAZILIJU je članom poljske begunske vlade izdala brazilska vlada. Dovoljenje velja tudi za njihove družinske člane. Kot prvi je to ugodnost porabil general Sosnovski, ki je bil odstavljen s poveljstva vseh poljskih oboroženih sil.

ANGLEŽI V BUKAREŠTI!

Kakor javlja britanska poročevalska služba, so v Londonu uradno sporočili, da so prispeli v Bukarešto prvi člani britanskega odposlanstva zavezniške nadzorne komisije za Romunijo, kakor je to določeno v pogojih premirja z Romunijo. Odposlanstvo vodi letalski podmaršal Stevenson. Odposlanstvo je takoj pričelo z uradnim poslovanjem. Prav tako je prispel v Romunijo in pričel s svojim delom tudi novoimenovani politični zastopnik Anglije Le Rougetel.

ADMIRAL HORTHY V NEMČIJI

Bivši regent, admiral Horthy je z letalom zapustil Budapešt in se podal v Nemčijo s svojo družino z maršalom Waltayem, bivšim načelnikom madžarskega glavnega stana in z generalmajorjem Brunvikom.

V RAZRVANIH RAZMERAH OSVOBOJENE FRANCIJE hudo trpi tudi katoliška cerkev in duhovščina. Pariški

kardinal Suhard je poslal De Gaulleu prošnjo za zaščito katoliške duhovščine, zraven pa priložil seznam duhovnikov, katere od izbruha rdečkaste strahovlade pogrešajo. V seznamu je 354 francoskih duhovnikov, ki so jih komunisti odvlekli in je njihova usoda docela neznan. Računati je treba, da so ti odpeljani duhovniki že večinoma umorjeni.

PRED OTOKOM FORMOZO blizu kitajske obale, se je od 11. do 14. okt. odigravala velika bitka med močnimi oddelki ameriške vojne mornarice, katere glavni del so sestavljale letalonosilke, in med japonskimi letalskimi oddelki. V srditih napadih so Japonci sovražnika prisilili, da je z močno okrnjeno silo odplul proti svojemu oporišču. Uradno japonsko poročilo pravi, da so Amerikanci izgubili 53 vojnih enot, od največjih do najmanjših, vrh tega pa tudi več sto letal.

VATIKANSKA INTERVENCIJA

Katoliški duhovniki, ki so zbežali pred boljševiškim preganjanjem iz baltičskih držav so se obrnili preko madžarskega nuncija na Vatikan.

Kakor poročajo iz kompetentnih krogov, misli Vatikan stopiti v stik z vladama v Londonu in v Washingtonu in intervenirati v ta namen. Podobne prošnje kakor iz baltičskih držav, so prišle v Vatikan tudi iz Romunije in Bolgarije.

BOLJŠEVIZACIJA NA FINSKEM

Sovjetska vlada je prepovedala uvoz živil iz Švedske na Finsko.

Jasno je, da se sovjetska politika trudi ustvariti na Finskem zmedo, ki naj bi pomagala komunistom do moči in oblasti.

Pod vodstvom moskovskih agentov se je vršil po Finskem niz manifestacij za Sovjetijo. Že so se ustanovile številne filiosovjetske organizacije.

V SOVJETIJI NI VERSKE SVOBODE

Kakor poroča londonski dopisnik madridskega časopisa »Yac«, se iz krogov zedinjenih narodov potrjuje, da v Rusiji

ne obstoja verska svoboda. Dopisnik navaja neko ameriško revijo, ki razkriva verske razmere v Rusiji in opozarja na značilno deistvo, da sta v sovjetskem svetu za uravnavanje razmerja med Cerkvijo in državo, člana tudi dva voditelja brezbožniške organizacije. Verski peuk je strogo prepovedan mladim od 18 let.

NEMIRI V PALERMU

V Palermu, prestolici Sicilije so se pred nekaj dnevi vršili nemiri, pri katerih je prišlo do spopada med italijanskim vojaštvom in demonstranti. Ubitih je bilo 19 demonstrantov, 110 pa ranjenih.

Izbruhnila je tudi splošna stavka državnih nameščenecv.

Kolikor se da izvedeti iz nevtralnih in zaveznških krogov stoji za temi nemiri separatistično gibanje, ki šteje že nad 300 tisoč pripadnikov.

Angleška padala v Čepovanu in na Črnem Vrhu

Zena iz Čepovana in žena iz Črnega vrha se srečala v Trgovini. Druga pripoveduje prvi, da so parizani pred kratkim spet hajkali in da je videla več ubogih fantov, ki so bežali skozi Črni vrh vsi razcapani. Nekateri da so imeli pred seboj le nekaj zaključevne. Prva se temu čudi, kajli v Čepovanu se splošno govori, da prihajajo nad Črni vrh stalno angleška padala, ki prinašajo obleke in vse mogoče dobre reči, tako da rdeča vojska kar plava v izobilju. Druga: »Kako to, mi še nismo videli nobenega padala, pač pa se govori, da pri vas imate cele zaloge angleških dobrot, ki pa jih je treba hraniti za še težje čase.« Prva: »Jaz sem že dolgo tega mnenja, da nas imajo ti ljudje samo za norca. Lažjejo pa tako, da na vse zadnje še samim sebi verjamejo.« Druga: »Kejpa da! OF je velik pisker, ki je ves popokan in ga drži skupaj le še mreža laži.« Prva: »Na pol osvojenim nam gre tako, kaj na še čaka v dobi, ko bo ta svoboda popolna? Morda nam bodo v Čepovan in v Črni vrh kar s padali vrgli tudi nove hiše.« Zato se je pri nas neka žena smejala, ko ji je hiša gorela. Bog daj!

Narte Velikonja:

Vesele zgodbe z Goriške

BOLNI PES

Divji lovec Lazkar, ki je bil znan po svoji drznosti in norčavosti, se je razgovoril in razkoračil pri vinu.

Menda ni bolj prijetno, ko se deli avgusta v senci Predmejo, ko šume okoli tebe mesecni in trkljajo kegljači svoje neizogibne krogle. V tem razpoloženju je bil takrat Lazkar. Sence so padale v grapo in družba je bila razpoložena. Lazkar je bil tip poštenega lovskega fatu. Lahko si puslil na njegovem pragu svojo stvar, pa se je ni dotaknil. In če si ga hotel spraviti v dobro voljo, potem si moral omeniti kako je bilo takrat, ko je bil četovodja pri vojaki in strelec, da so si ga kompanije sposojale.

»Vsaj pri treh kompanijah sem jaz sreljal za druge, vendar sem za svojo kompanijo in zase najboljše, ker sem pri drugih nalašč zgrešil.«

In pripovedujejo, kako je že o božiču imel rdeče cofke na prsih in so mu možje nudili viržinke, »ker je tako zal fant!«

Pravijo tudi, da je pred njim deklelom tako utripalo srce, da je bluzo raztrgalo. Da saj veste, ljudje so hudobni in jim ni vsega verjeti!

Tisto popoldne smo ga dobili,

da je pripovedoval o zdravilnih zeliščih. Vse je poznal. »Veste, je zagral — njegovo grkanje je bilo nekaj posebno lepega — veste, kako sem si revmatizem zdravil: čmrlje sem nadražil na bolno nogo, veste, kako sem zdravil bolnega srnjaka, ki je potem hodil za menoj in mi vse povedal. Vse to veste!«

»Tisto o srnjaku ni res!« smo popravili.

»Seveda, recimo, da ni res, ker ne bom izdal svoje skrivnosti, toda kako sem psa ozdravil, tega pa še ne veste!«

Zgrnili smo se okoli njega. Otroci smo ga gledali z občudovanjem. Saj že to, da so gozdarji nanj trikrat streljali — Bog ve, če je bilo res! — je nam otrokom bilo nebeško lepo. Da se čudile, kje se rode divji lovci in zakaj je v nas divja kri!

Lazkar je pogrkal:

»Moja goriška mesarica je imela psa.« — Tej je nosil namreč svoj plen. — »Psa? Rajši debelo in leno mrho. In mrha ni hotela več jesti. Položila mi je, kakšne težave ima z njo. Da je bolna. Jaz sem jo gledal, toliko da je mrha odprla oči od lenobe. Sinila mi je misel in sem znil: »Jaz sem že več psov ozdravil in mislim, da bi tudi vašega psička,

revčka bolnega!« Koj sem bil babnici pogodu, ker sem kazal takšno razumevanje za psička — mrho zavajeno.«

Naj ji le povem, kako se zdravi, bodo koj začeli jaz pa, da mora »psiček« najprej spremeniti zrak. Sprememba zraka, to je poglavitno. A pri zdravljenju potrebujem možgančke in ledvičke in zarebnice, kajli vidi se, da si je psiček pokvaril želodček in se mora takoj podvreči posebni dieti. Babnica, debela kot njena kuzla, mi je navalila, da sem komaj nesel, kajli povedal sem ji, da imamo ledenico, svež led in naj se ne boji, da bi psička jedla usmrjeno meso. Po tem pa bom imel tudi srnjakov cvrček: če se nekoliko okisa, to dobro — de želodčku, posebno če se srnjakove ledvice pomešajo z volovskimi možgančki.

»Koliko dni?« je baba trepetala za kuzlo.

»Tako, najmanj teden dni! Poizkusili bomo; če ne, pa kaj več. Kakor je pač bolezen že napredovala.«

In sem kuzlo odpeljal in ji prvi dan nisem dal nič jesti. Cvilila je, vohala, a nič. Res, ledvičke, s srnjakovimi pomešane, nekoliko okisane, so dobra jed. Tako dobra, da so otroci vpili, naj dam še in še.

Kuzli tudi drugi dan nič. Samo vodo je lokala in zevala je in jekzik molela od vročine.

Tretji dan sem ji dal nekoliko

redkega koruznega močnika (soka pravijo na Kranjskem), potem sem šel spel v mesto. K mesarici! Kako se psička počuti? Kako? Prav dobro! Toda bolezen je hujša, kot sem mislil, in če bi dala še kaj od zarebnice in slegno in kaj drugega. Spet mi je navalila in nazadnje rekla, da ji je tako dolg čas, da bo v nedeljo sama prišla pogledat. Tistikrat sem ji jaz resno odsvetoval, naj ne pride in naj psičke ne moli. Morda bi kaj prekršila dijelo in potem so spet vsi križi doli. Zdravljenje bi se samo zavleklo. Toda babnici nisem zaupal, zato sem v nedeljo peljal »psičko« na Caven, doma pa naročil, če »pridejo gospa babnica«, naj povedo, da sem peljal psičko nekoliko na sprehod in na višinsko sonce, da se vidno znatno boljša, a vsaj še teden dni mora ostati na reji.

In res — Ali ni babnica res prišla? Moja žena je nam za večerjo pripravljala nekaj iz mesa. Zanimala se je gospa, če psička že kaj rada je. Žena je pametno povedala, da bomo pač j oskusili, a da se vidi, kako znatno se boljša.

Drugi teden pred nedeljo pa sem doma kuzli dajal prav redke koruzni močnik in samo tega in kisto mleko. Da bi videli, kako je hlatala — V soboto sem pa »psičko« poslil. Nič jesti, samo vodo in potem pa hajdi v Gorico. Ta ni bila žena, sem ji dal razredčenega kislega mleka ko sva

prišla, je baba skoraj omedlela od veselja in hotela objemati in poljubljati — živalco, ne mene, kaj — Toda jaz sem se poslavil vmes, da bi razburjenje utegnilo škoditi. Naj rajši skuha koruzni močnik! Ali na mleku? Zaenkrat ne, kajli mleko zapira, zdaj naj skuha navadnega. Koliko časa? O, koliko — bolje je ne preveč, najbolje je, če moko samo opari. Surova hrana da je včasih dobra.

»Tega ne bo jedla!« je skomljala, a vendar ubogala.

»Da to tekočino vlijete!« sem ji dal rdeči posni sok. »Petdeset kapljic in ne več!«

Oparila je, vliła kapljice, pri tem sva štela samo do deset in potem spet do deset in napravila pri vsaki desetki črlo na mizo. Da se pri »sstrupu« nisva ušlela. Psičko sem pa medtem privezal za sloječo polico, na kateri je imela posodo. Nisem gledal kam.

»Zdaj ji bom dal jaz! Mora se ji dati od leve strani!«

In sem nesel od leve strani; psica je zavohala močnik in hlasilila po skladi in, seveda, prevrnila polico in posodo. Toliko črepij še nisem videl na tleh! — In v treh globokih požirkih je pohlastala jed.

»Zdaj ji lahko včasih že vržete čez ponev kakšen zrezek!« sem dejal, ko sem odhajal. »Samo ne preveč!«

Tako me pa še nihče ni obdaroval kot ta babnica. O, hvaležnost je redka!

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

ZA ZIMO - SKRIB ZA KURIVO

Že v normalnih razmerah je bila preskrba kuriva za zimski čas trd oreh meščanskih gospodinj. V današnjih dneh pa je zaradi težkih okoliščin še trši in ni čudno, če skrbi to vprašanje prav vsako družino. Sai si ni za denar ne moremo preskrbeti dovolj kuriva, ne lesnega in še toliko manj premoga, ki ga je treba v Gorico uvažati.

Vendar so mnoge družine našle svojo rešitev, in sicer v Panovcu, Sv. Marku, Stari Gorici, Kostanjevici in drugih takih gričih.

Ljubitelje jutranjega spanja zbude kmalu po minuli policijski uri glasovi pridnih »drvarjev« in »drvaric«. Zaradi svežnje jutranjega zraka so njih glasovi čisti, jasni in polno doneči. Navadno so odpravijo na drvarno delo le starejše ženske in najmlajši drobiž, kajti mladina in odrasli srednje starosti imajo svoje delo.

V poletnih jutranjih tako drvarjenje ni bilo neprijetno. Spremljal ga je orkester gozdnih pevcev, sonce je tu in

tam pokukalo iz za zelenja, pozlatilo debela in suhe odpadle vejice. Kar mimo grede je bil nabran in povezan lep sveženj vej in vejic, pa tudi polomljenih mladih debel. Nabiralka je bila zadovoljna, saj si je s takim svežnjem skukala kosilo, večerjo in zajtrk.

Težje je nabiranje suhljadi v jesenskem času. Pogosto si slede deževni dnevi v nepretrgani vrsti tudi dva tedna ali pa še več. Vreme namreč tedaj rado nagaja in zjutraj, ko se pridne ženske in nemirna otročad loti nabiranja, dežuje, kot bi iz škafa lilo, popolne pa se jim izza razmikajočih oblakov zasmije sonce v brk. Meglena večerna zarja pa zopet obeta deževno jutro. Ponoči ima luna »kolobar« in zjutraj pozdravi nabiralke nepriljubljeni dež.

Toda kljub dežju pustijo dežnike doma, saj bi jih pri takem delu le ovirali. Preko glave si denejo star predpasnik, roke prekrivajo in jih skrijejo pred mrazom pod jopice, noge so pa še vedno bose. Trnje in bodičje bi nam-

reč raztrgalo nogavice in bi jim torej itak nič ne koristile.

Pri nabiranju nič več ne izbirajo. Poberejo tudi brestove, jelševke, gabrove, hrastove in celo tudi kostanjeve veje, vsakovrstno grmičje, suho in mokro, saj ga bodo doma posušile. Zdaj morajo skrbeti tudi za zimske dneve in zato se vrnejo v gozd celo po dvakrat. Nič več ne nesejo domov le majhnega svežnja, tako nosijo na šibkih ramenih le otroci, same pa vlečejo za seboj tudi dolga in težka debela. Vse težave nabiranja rade prenesejo, težje pa bi prenašale pozimi mraz v svojem stanovanju, v toplem prostoru pa se tudi beda malo pozabi.

V mirnih časih, ko so si preganjale z nabiranjem suhljadi le ubožne družine, so navadno zbirale les in se niso zadovoljile z vsako vejo in z vsakim hlodom, ki jim je zastavil pot. Najrajši so nabirale bukev in akacijev les, ki najraje gori. Danes pa ni zaradi vojnih razmer nobeno čudo, da se poslužijo take preskrbe kuriva tudi premožnejše družine.

Plenčič iz Solkana

— prvi raziskovalec kužnih bolezni

Listajoč po dr. Thallerjevi zgodovini medicine (Od vrača i čarobnjaka do modernog liječnika, Zagreb 1938) sem opazil podatke o slovenskem zdravniku Plenčiču, ki ga lahko goriški Slovenci s ponosom štejemo med svoje rojake, a je vse premalo znan. Kakor piše dr. Thaller, se je Plenčič rodil v Solkanu pri Gorici l. 1705. Medicino je študiral v Padovi in na Dunaju. L. 1753. je promoviral na Dunaju za doktorja, l. 1762. pa je postal vseučiliški profesor. Istega leta je izdal svojo knjigo, ki bi bila — piše hrvaški zgodovinar medicinec — epohalna, če bi izšla sto let pozneje. Mož se je prezgodaj rodil in prezgodaj odprl oči za neke pojave. V tej knjigi je Plenčič razvil popolnoma jasno naše moderne nazore o infekciji. Čas bi že bil, da bi to delo oleti pozabljenju. Njegov naslov se glasi: »Opera medico-physica in quatuor tractatus digesta«, po našem nekako: Mediko-fizikalna dela v štirih poglavjih.

V prvem poglavju te pozabljene knjige razpravlja Plenčič o nalezljivih boleznih na splošno, v drugem o kozah, v tretjem o škrlatinki in v četrtem o poltesih. Ne pozabimo, da so v tem času vladale v medicini še hemiatrija, fizikalrija in Van Swietenov hipokratizem. Plenčič poudarja, da so vzrok bolezni najmanjše živi, ki jih vidimo le pod mikroskopom. Ta bilja se razmnožujejo in samo ta njihova življenjska lasnost nam lahko razloži vse pojave, ki jih opažamo pri okuženju. Strupi učinkujejo povsem drugače. Od kačjega pika meso živali, ki jo je kača picila, ne postane strupeno, medtem ko je pri okuženju z nalezljivo boleznijo enako fistemu, ki ga je okužilo. Plenčič v svoji knjigi kar najodločneje zagovarja svojo tezo o specifičnosti okuženja. Neke okužbe prehajajo samo na rastline, druge na živali, nekatere pa na ljudi. Vsaka bolezen ima svojega povzročitelja. Plenčič izraža upanje, da bo nova znanost omogočila odkritje specifičnih zdravil zoper specifične povzročitelje.

Zagrebski pisec pravi, »Kar ogorčen postanem, ako šludiram vprašanje, kako malo je Plenčič znan v našem okolju. Kakšne ničle so že pri nas zaslovele, kaj

smo pa storili, da bi se oddolžili velikemu spominu Plenčiča? Clovek, ki je zdavnaj pred Pasteunom in Kochom jasno izrekel njune misli in jih zapisal natisnjene, ni bil pri nas vreden, da bi se natisnilo njegovo ime!»

Vsekako bi bilo želeli, da bi se posevela večja pozornost temu, lahko rečemo, genialnem goriškemu Slovencu in da bi njegovo ime trajno zablestelo v slovenski kulturni zgodovini. Raziskovalci naše kulturne preteklosti, posebej še zgodovinarji medicine, naj bi skušali kaj več doznali o solkanskem rojaku dr. Plenčiču.

(Po »Jutru«).

Šolske vesti

Slovenska gimnazija v Gorici

1.) Ponovno se opozarjajo vsi zavedni slovenski starši, da vpišejo svoje otroke v svoje šole!

2.) Sprejemni izpiti za I. gimnazijo se bodo vršili v petek dne 27. t. m. ob 9h zjutraj v šolskem poslopju v ulici Cappella. (Zadnjič so listi pomotoma naznanili dne 29. t. m.)

3.) Ponavljalni ali prestopni izpiti se bodo določili ob začetku rednega pouka.

4.) Vpisuje se v vse gimnazijske razrede, ne samo za nižje.

5.) Pomisleki, da utegne učence izgubiti eno leto, če se iz tujejezične šole prepiše v domačo, slovensko, ali pa da ne bo mogel zmagovati ker je šibek v materinščini, so povsem neopravičeni in kažejo le pomanjkanje narodnega čuta in zavesti.

6.) Reden pouk se bo pričel takoj po Vseh svetih. Točen datum in ura bo pravočasno objavljen.

7.) Vsi učenci so šolnine oproščeni.

Tajništvo.

V ponedeljek je v ulici Leopardi težak kamion podrl 60 letno zasebno kočjo Uršulo. Ponesrečenka, ki ima zlomljena rebra in durge težke poškodbe po vsem telesu, so prepeljali v bolnišnico v ulico Brigata Pavla.

Pridigarjem ljubezni!

Ponovno smo že dobili opozorilo, naj imamo do članov OF in do sredincev malo več ljubezni in da naše pisanje postaja radi oslrih sodb in psokv nezno. Odgovarjamo, da so naše besede res včasih trde in da jih le s težkim srcem pišemo. Pišemo jih pa vedno le na naslov ljudi, ki jih s svojim škodljivim in zločinskim delom zaslužijo. Nikdar pa nismo napisali trde besede proti zapeljancem, za kalere so pridigarji ljubezni v tako velikih skrbih. Tudi jih nismo pisali na račun ubogega ljudstva, ki trpi najhujše nasilje in podpira OF iz samega strahu za svoje življenje in premoženje.

Naše trde besede veljajo, kar smo že večkrat izrecno poudarili, voditeljem OF in terencem ter drugim pomočnikom te nesrečne organizacije, ki proslovoljno s fizičnim in moralnim nasiljem tirajo narod v pogubo.

Tudi prave hudobne ljubimo in želimo, da bi se spreobrnilo ter tako sebe in narod rešilo pogube. Ti ljudje pa niso dostopni za lepo besedo, ker ljubezen in usmiljenje prezirajo in zaničujejo, dočim jih veselje le razvaline, solze in kri, kajli po njihovem mnenju vodi zmaga njihovega pokreta le preko ruševin in pokopališč. Če naj pri teh ljudeh kaj opravimo, se moramo poslužiti trdih besed, ki odgovarjajo njih okusu in jim laglje pridejo skozi trdo skorjo zakrknjenega srca. Tudi Bog in dobri vzgojitelji se iz ljubezni mnogokrat poslužujejo trdih vzgojnih sredstev in tudi palice.

Toda pridigarjem ljubezni, ki so gotovo nevede in nehoče samo gramofonske plošče prefriganih slepilcev in pokončevalcev našega naroda, bi radi slavili nekoliko vprašani:

Ali ste brali že kaj partizanske literature in partizanskih le-

DOPISI

Tolmin

Za zadnjo nedeljo v oktobru t. j. 29. se Tolmin pripravljala, da dostojno proslavi prvo stol. rojst. svojega »Slavčaka« in največjega narodnega pesnika buditelja S. Gregorčiča. Če kdo prislubne silnemu naporu in delu naših sinov ob Soči, bo videl, da je delo 100 krat težje od onega narodnega dela pred 100 leti, ko so probujeni narodi zahtevali svoje pravice. Ne samo z besedo in pesmijo, z prirejanjem kult. prireditvev, ustanavljanja šol, pač pa z trdim bojem narod ob Soči bojuje neenaki boj za življenje in smrt — naroda. V boju za svoj obstanek sveti temu Simonu ljudstvu edina zvezda vodnica — njegova pesem pravega rodoljuba, ki pa nima najmanj opraviti z drugimi »zvezdami«, ki jih opovajajo nekateri zgubljeni sinovi Slovenskega naroda.

V dnevih molka in trpljenja, ki ga je užil narod, ki tod ob Soči prebiva, ni nehala tleti njegova odpornost; pač pa je sedaj kot kdaj prej hrepnelo, delalo in molilo za svoj narod njegovo srečo, ki še sedaj živi razstreseno in razpršeno širom Slovenske domovine:

»Mojo srčno kri škropile;

in pristavljala

»Da za rod in dom plamlilo bode jim do konca dni«

Zato naj bo Gregorčičeva stoletnica praznik obnove vsega slov. naroda, posebno še naše lepe dežele ob Soči, ki hrani v svojem naročju pesnikovo truplo, ki kliče in vpije izpod krnskega podnožja, kakor še vedni »mučenec na raznji pri sv. Lovrencu«

»Za mano, za mano, kedor je plavar, brodarjem pomoči nesimo naš čolnič pogube otmimo!«

Vsi na Gregorčičevo spominsko proslavo!

Sv. Lucija ob Soči

Z vsa svečanostjo smo vpisovali našo mladino v slovensko narodno šolo. Kar prvi dan se je vpisalo 95 otrok. Na šoli bo poučevalo troje učiteljic, katerim toplo priporočamo svojo dečo. Ker je šol. poslopje zasedeno po vojuštvu, nam je šlo v tem oziru zelo na roko županstvo in poskrbelo druge učne prostore, kar upamo tudi za naprej. Naši deci slovenska šola.

takov? Če ste le reči brali, ste pravi nesramneži, ako ljubezni učite nas, a nikdar ne pokličete v spomin zapoved ljubezni raznim OFarskim pisunom, ki bruha iz vsakega slavka samo sovražstvo, grožnje in maščevanje.

Ali ste še vedno tako slepi, da ne vidite, da je vse sedanje gorje našega ljudstva skoraj izključno sad neumnega ali zločinskega delovanja OF? Pravite, da ste tudi sami prepričani, da je vse to gorje deloma neposredno deloma posredno povzročila OF. Hinavci, zakaj torej ne pišete tem ljubljencem svojega srca solzave besede o ljubezni, ampak jih naslavljate le na naš naslov, ki bi radi našemu ljudstvu le pomagali in mu preprečili vse bridkosti.

Ali veste, da OFarji neprenehoma obrekujejo naše najboljše ljudi in jim pošiljajo grozilna pisma, v katerih obetajo vse mogoče nesreče in smrt vsem, ki nečloveško trobilo v njihove trobente, ki rušijo našo domovino? Vse to dobro veste, zakaj torej priporočate ljubezen nam, ki nikomur ne grozimo, ampak celo svojim največjim sovražnikom pomagamo v sliki? »Socialna pomoč«, itd.

Ali veste, da so prinesli med Slovence bratomorno klanje in povrh še azijske melode nečloveškega mučenja svojih idejnih natprotnikov (torej ne samo vojnih nasprotnikov, kar je tudi nečloveško!) prav OFarji s svojimi divjimi policijskimi in vojnimi organizacijami? Če niste popolnoma tuji vsemu, kar se z vašim narodom godi že tri leta, vam je ta reč jasna ko beli dan. Hic Rhodus... tu imate priliko prav oddajati svoje plošče o ljubezni, ne govorite pa o ljubezni, ki trpijo neizmerno bol, ko gledajo, kako silno sovražstvo in divjaštvo je prišlo med nas in bi radi ljudstvo odvrnili od učiteljev sovražstva

Sicer pa sodimo, da ljudje, ki ako farizejsko oznanjajo ljubezen le nam, ne pa tistim, ki so je najbolj potrebni in predvsem samim sebi, ne berejo našega lista. Če ga pa berejo, ga berejo samo zato, da bi v njem iskali naših napak in tako same sebe opravičevali pred ljudstvom in svojo vestjo, češ: Edino mi smo na prvi polji, ker obojamo prav vse, svojo kožo pa z veliko modrostjo varujemo za vse slučaje celo! (Slovenski duhovnik)

„Goriški list“ v vsako našo družino!

„Tolminski glas“ tiskan

Naš »Goriški list« je bil dosedaj edini tiskani slovenski list na Primorskem, ki je izhajal redno, dasi so naši domobranci izdajali več svojih listov v Trstu, v Postojni, v Tolminu in v Kobaridu. Sedaj pa se je »Goriškemu listu« pridružil še »Tolminski glas«, katerega 12.-13. številka je izšla tiskana in sicer v zelo okusni opremi. Ta tiskana izdaja »Tolminskega glasa« je pretežno posvečena stoletnici rojstva Simona Gregorčiča ter vsebuje prav zanimive prispevke in citate, ki se nanašajo na našega »goriškega slavčaka«. Slika pesnika je ista kakor smo jo priobčili mi. Drugi del lista je posvečen zanimivim domačim novicam in razgovoru s čitatelji. Našega mlajšega in pogumnega tovariša na goriški zemlji se iskreno veselimo, priporočamo Slovencem, naj segajo po njem. »Tolminskemu glasu«, o katerem slišimo, da bo najbrže stalno izhajal tiskan, želimo največ uspehov!

NESREČE ČEZ NEDELJO

V civilno bolnišnico v Gorici sta se zatekla posestnik Jože Sušmelj, star 56 let, iz Solkana, ki se je globoko vrezal v desno roko in pa Danijela Pavlin iz Gorice, ki si je zadrla živanko za kožo.

Vesti iz Trsta in okolice

TERORISTIČNI NAPAD NA TRST

V ponedeljek so anglo-ameriška letala izvedla teroristični napad na Trst. Zlasti v delavskih predmestjih je nastala na stavbah občutna škoda in obžalovati je žrtev med civilnim prebivalstvom.

15 LETNICA SMRTI VLADIMIRJA GORTANA. 17. okt. 1929 je bil v prvih urah po polnoči ustreljen na bivšem vojaškem vežbališču v Pulju eden od prvakov hrvatske narodne mladine, kmečki fant iz Berma, Vladimir Gortan. 25 strelav v hrbet je končalo življenje mladeniča, ki je vse svoje duševne in telesne zmožnosti stavil v službo svojega naroda. Edini razlog njegove smrti je bil, da je ljubil iz nedopovedljivo ljubeznijo svojo rodno tožno Istro. Sušacki »Glas Primorja« se spominja te obletnice v obširnem uvodniku, ki ga je napisal hrvatski vseučilišnik Marko Sinovič. V članku dokazuje, da so Gortana vodili vedno in povsod samo nacionalistični motivi in da s komunizmom ni imel ničesar skupnega. Profanacija mučenikovega spomina je, če nosijo tolovajske brigade, sestavljene iz internacionalnih nehrvatskih ljudi, Gordanovo ime.

NEMŠKA KNJIGARNA V TRSTU. V petek se je v Trstu odprla nemška knjigarica, ki je last založne družbe Adria. Namen te pobude je razviden iz programa, ki si ga je nadela knjigarica. Tržaškemu občinstvu, zlasti pa nemškemu vojaštvu, ki služi v Primorju, hoče nuditi nemškega čtiva. Intimni slovesnosti ob odprtju so prisostvovala nemške in tržaške politične in kulturne osebnosti.

OSEBE, KI SE ZATEČEJO V PODZEMSKA ZAKLONIŠČA, NE SMEJO POD NOBENIM POGOJEM POSTAJATI PRED VHODOM IN TAKO OVIRATI PREHOD, AMPAK SE MORAJO TAKOJ PODATI V NOTRAJNOST!

Poštne pristojbine so bile v Trstu zvišane. Za pisma do 20 g bo potrebna odslej znamka za 1 liro, za pisma od 20 do 250 g pa 2 liri. Tudi vse druge pristojbine so zvišane.

NOVE URADNE URE TRŽASKIH ODVETNIKOV. Tržaška odvetniška zbornica je razglasila, da se morajo njeni člani od ponedeljka 23. t. m. naprej držati sledečega urnika: do polne od 8.30 do 12.30 in popoldne od 14.30 do 17.30.

V TRSTU SO TE DNI UMRLI: Legovič Anton, 58 let; Avber Anton, 83 let.

POZABLJIVI TAT. Prejšnji teden je bila ukradena na tržaškem kolodvoru torbica z 11.000 lirami. Okradenka se je takoj zatekla na kolodvorsko policijo, katera je takoj začela s preiskavo. Nekaj časa nato je bila policiji javljena izguba 10.000 lir, katere je izgubil neki J. K., star 22 let. Kot se zdi, je to ista vsota, katera je bila malo prej ukradena. Denar je oškodovanka dobila nazaj.

TRJE TATOV SE PREDSTAVIJO ZA POLICISTE. Pri zakoneh Marin v ulici Pozzo di Crosada so se predstavili trije drzni mladeniči kot agente iz kvesture, ter naredili hišna preiskava. Po preiskavi sta zakona ugotovila, da jima je izginilo precej vrednih predmetov. Šla sta na kvesturo, kjer so jima povedali, da niso poslali nikogar delati preiskavo. Trije mladi kvestorini so bili navadni tatovi.

OTROK SE JE USTRELIL S SAMOKRESOM. V soboto se je v ulici Porta štev. 111 zgodila tragična nesreča. Dveletni otroček Gianni Franco Codiglia se je igral z očetovim samokresom in se smrtno ranil. Ko se je okoli 11 ure vrnila babica Ana Paušin domov, je našla malega vnuka mrtvega na tleh. Zdravnik je ugotovil takojšnjo smrt.

SPET NESREČA Z BOMBAMI. V tržaškem predmestju Costa Lunga so se v soboto igrali trije dečki z ročno granato. Eden izmed njih, 11 letni Jozef Berneti, je bil na mestu mrtve, druga dva, 7 letni Karl Svetina in 9 letni Franc Fedel, sta dobila hude poškodbe na obeh.

AVTOMOBILSKA NESREČA. V soboto je ob morju pri Barkovlah povzročil avto dva tržaška študenta, ki sta dobila srednje težke poškodbe.

Gospodarske vesti

VINSKI TRG V SEVERNI ITALIJI

Na področju fašistične socialne republike se je letos trgalev prejel končala kakor druga leta. Do količini bo pridelek zaostajal za lanskim letom in tudi glede vsebine alkohola ne bodo doseženi lanski rezultati. Spriču visokih cen in značnega povpraševanja pa zaradi tega vinogradniki nimajo skrbi, da pridelka ne bi mogli vnovčiti. Zaloge letnika 1943. in še starejših letnikov so baje še prav značne, zlasti v onih pokrajinah s presežki, kjer so pravočasno odredili blokado vina in kjer je bil promet z vinom pod strogo kontrolo. V teh pokrajinah celo tožijo, da nimajo dovolj posode. Če upoštevamo značne zaloge se primanjkljaj letošnje letine precej izravna. Razmeroma boljša je letina v operacijskem področju »Alpsko predgorje«. Tu se tudi predpisi glede vinskih cen strogo izvajajo. Na področju fašistične socialne republike se smatra letošnji pridelek vina kot blokiran in je zaenkrat, do objave izvršilnih predpisov, prodaja letošnjega vina prepovedana.

NA ČRNI BORZI V PARIZU notira ameriški dolar 250 frankov, angleški funt pa 670 frankov. Vrednosti francoskega denarja pa pada še nadalje.

TEČAJ BELGIJSKEGA FRANKA je bil po sporazumu med Anglijo in Belgijo določen na 176.60 franka je en funt. Ta tečaj naj bi veljal tri leta in se brez obojestranskega sporazuma ne bi mogel spremeniti. Novi tečaj pomeni znižanje tečaja franka za 30% v primeri s tečajem l. 1940. in za 17% v primeri s tečajem l. 1939.

V BELGIJI so zaradi boja proti črni borzi žigovali vse bankovce po 10.000, 1000, 500 in 100 frankov. Pri predložitvi bi mogel vsakdo stare bankovce zamenjati tudi za nove bankovce po 2000 frankov.

Produksijski pooblaščenec za kovinske izdelke v Nemčiji je s posebno naredbo prepovedal izdelovanje igrač in okrasnih predmetov za bojišna drevesca. Tudi proizvodnja športnih predmetov in telovadnega orodja se ustavi. Še nadalje pa se smejo izdelovati športna oblačila in športni čevlji.

Drž. železnice Protektorata so imele v gospodarskem letu 1943-44. 1163 milijonov Kč kosmatega dobička proti 889 milijonov v prejšnjem letu. Po plačilo obresti, investicij in drugih obveznosti je znašal čisti dobiček 370 milijonov Kč. Naložena glavna železnica se je zvižala za 547 na 1113 milijonov Kč.

Oskrba Protektorata z živili je zaradi vestne oddaje živil, večje proizvodnje ter pravične razdelitve zagotovljena, kakor je izjavil minister Hruby.

De Gaulle je zahteval od argentinske vlade vrnitev svoječasno rekviriranih francoskih trgovinskih ladij. Argentina je zato prišla v veliko stisko.

Švica bo letos pridelala od 180.000 do 200.000 ton sladkorne pese, kar pomeni za švice rekordno letino. Nameravajo zato postaviti še eno tovarno za sladkor.

V Španiji so bili po dolgem času zopet prvi živinski sejmi. Cena živine pa je bila tako visoka, da je bilo kljub velikemu povpraševanju le malo živine prodane.

Za gospodinjo

Boj z rjo

Vsaka gospodinja mora skrbno paziti, da se ne pojavi na železnih predmetih rja, ker ga sčasom prežre in uniči. Prav tako ne sme dopustiti, da bi ji prišla rja na perilo, če je pa že prišla, jo mora čimprej odstraniti.

Vse predmete, ki bi utegnili zarjaveti, moramo večkrat skrbno pregledati. Kjer se je rja že pokazala, jo odrgnemo s smirkovim papirjem, če pa tega iz katerega koli vzroka ne moremo storiti, pomočimo predmet v petrolej. Ključavnice in podobne predmete moramo razčleniti in šele potem vsak kos posebej odrgniti s smirkovim papirjem ali namazati s petrolejem. Ko smo rjo odstranili, predmet zavarujemo pred novim rjavenjem s tem, da ga prepleškamo z oljno barvo. Gibljive dele, ki jih ne smemo prepleškati, pa namažemo z oljem.

Pobarvano bombaževino in volno rešimo rje, če kanemo na porjavelo mesto nekaj kapljic mlačnega vinskega kisa. Čež nekaj ur volno ali bombaževino izperemo.

OTROŠKI KOTIČEK :

Iz Alenkinine torbice

Pravljica o Vaneku (Nadaljevanje.)

Vanek se je zleknil na sveže seno in če bi ne bil tako zelo utrujen, bi mu vonj posušenega cvelja in posušene trave golovo privabil prijetne spomine na dni, ko je sam preobračal in grabil dišeče seno in se peljal domov na visoko naloženem vozu. Toda utrujenost in luči strah, ki mu ga je vliil v kosti grozni dogodek v listem strašnem gozdu, sla mu pregnala lepe misli. Kmalu je zaspa, a v sanjah ga je preplašil čuden možič. Svaril ga je pred nepremišljeno obljubo, ki jo je dal hudobcu, ko ga je rešil iz gozda. Dejal mu je, da on nima nikake pravice do duše, ki jih je ustvaril Bog in so njegova last. Lahko jim sicer pomaga v dobrem, škodili jim pa ne sme. Najbujše zlo pa je, da kdo dušo pogubi.

Če boš pogubil kmetovo dušo, kot si obljubil vragu, bo tudi tebe doletelo strašno gorje!

Tako je dejal možič, mu požugal s prslom in izginil. Vanek se je zbudil ves potan, da so mu polne kapljice kar drsele po vročem obrazu. Ker je bila krog in krog njega gluha tema, ga je bilo še vedno strah. Čudnega možiča in si ni upal niti dihati. Naglo se je pokrnil preko glave in prosil angela varuha, naj ga varuje vsega hudega.

Zjutraj se je kmetu lepo zahvalil za gostoljubnost in se napolil proli vasi, v kateri je živel oni kmet, čigar dušo je obljubil hudobcu. Prosil ga je deca, s kmet ga je hotel zopet odgnati. Vanek pa se ni dal ugnati. Za vsako cenno je hotel rešiti njegovo dušo. Zato mu je obljubil, da bo delal brez vsakega plačila, le opoldan mu naj da kos kruha. Kmet se je omečil, sprejel Vaneka v dno, a ker je bil Vanek zelo delaven in ubogljiv, mu je dal dobro hrano, poleg tega pa še plačilo. V teh dneh, ko je bil Vanek pri kmetu, se je kmet poboljšal. Nič več ni pustil od hiše revežev praznih rok, s svojimi hlapci je lepo ravnal, ljudi preklinjal ni več, in znova se je oglasila v hiši molitev.

Pri svili, atlasu, žametu in podobnih občutljivih vrstah blaga odstranimo madež rje tako, da ga navlažimo z vročim kisom. Potem natrosimo nanj malo smotkinega pepela, nekaj časa pustimo, nato pa dobro izperemo.

VSAKA GOSPODINJA, KI JE KDAJ PLETLA

ima doma ostanke raznobarnih voln, ki jih vsakega posameznega ne more porabiti. Te ostanke zberite in si spletite za zimo ljubko rutico ali šal. Barve po svojem okusu nanizajte drugo poleg druge tako, da se bodo lepo prelivala iz temnejšega v svetlejšo odtenke.

Blizal se je dan, ko bi moral Vanek v gozd k hudobcu. Zato je bil lih in zamišljen. Delal je, da bi gospodarja ne užalil, ali je spremembi, zlasti gospodar, ki je sli ni mogel. Vsi so se čudili tej dečka vzljubil. Večkrat ga je vprašal, kaj se je zgodilo, a odgovora ni dobil. Na predvečer določenega dne, pa Vanek ni mogel več obdržati pekoče skrivnosti zase. Zaupal jo je gospodarju. Ta se je zasmel in dejal, da bo sli sam v gozd. Nič več se ni bal hudobe, odkar se je spravil z Bogom.

Drugo jutro je šel v gozd na določeno mesto, kjer je hudobec že čakal Vaneka. A ko je zagledal kmeta samega, je bil še bolj vesel, kajli prepričan, da ga je poslal k njemu Vanek. Od samega zadovoljstva bi najraje zavriskal in zaplesal, a se je premagal. Kmet pa je dejal:

»Prišel sem namesto nekoga drugega. Z njim si se namreč zmenil za mojo grešno dušo, a je ne boš imel. Ni dolgo tega, kar sem začel zopet živeti kot je Bogu po volji. Zato nad menoj nimaš nobene moči več. Rad pa bi zdaj jaz rešil dušo tistega, ki ti je hotel srva pridobiti mojo.«

Hudobec je bil v škrpicih. Ni vedel, kaj naj stori. Da jo je kmalu uganil. »Dobro«, je dejal, »lahko jo rešiš, a povedali mi moraš tri reči, ki se še niso zgodile, ki se ne gode in ki se ne bodo nikdar zgodile. Če mi to poveš, pa rešiš Vanekovo dušo.«

Nastal je tak molk, da se je slišalo plazenje gliste, ki je letela po blatu. Kmet je bil pofri, misleč, da tega ne bo znal povedati, hudobec pa je bil vesel, da je ujel kmeta v zanjko. No, pa se je posvečilo v kmetovi glavi. Počasi, a razločno in glasno je jel pripovedovati:

»Bilo je takrat, ko se je moj oče rodil in se je moja mati ravnala k poroki peljala. Sam sem bil takrat v nebesih, pa sem hotel biti na obeh slavnostih, pri poroki matere in pri očetovem krstu. Zato sem ukradel tam v kotu klobčič pajčevine in se spustil po nji na zemljo. Toda sredi poti mi je je zmanjkalo. Kaj sem hotel? Skočil sem na tla, a padel v blato, da nisem mogel iz njega. Bolj sem se ga otepal z rokami in z nogami, bolj sem se pogrezal vanj. Ni kazalo drugega, kot da sem tekel domov po lopalo in stekel nazaj, da bi se odkopal iz velikega blata. Toda, ko sem prišel nazaj, blata ni bilo... »Dovolj, dovolj«, ga je prekinil vrag, zažvižgal kot največja lokomotiva, zasmrdelo je po žveplu, vrag je izgubil in izgubil dve duši.

(Nadaljevanje sledi.)

Odgovorni urednik, Dr. Milan Komar - Gorica

Jerzy Żulawski: 50

Sta srebrni obli

»Da, pretepal te bom, mikastil, ubijal, dokler... dokler...«
»Dobro, bij me, Peter...«
Zaječal je in se zvrnil po tleh kakor pijan.
Pristopil sem, da napravim s svojo prisotnostjo konec temu obupnemu prizoru.
Pogled v Martin večno žalostni obraz, brezupni Petrovi notranji boji, vse to mi je bilo neizbravno trpko. Toda ker sta se me onadva k sreči izogibala, čeprav iz različnih vzrokov, se je vse to uredilo tako, da sem malone vse neskončne noči preživel v popolni samoti. Ščasoma sem se privadil tudi temu. Misel na bodoče pa mi je že tedaj pomagala preko praznote in dolgočasje, ki sem se bil sam nanj obsodil. Res, domišljal sem si bil, da bo zakon »nega naju« z Marto drugačen: sanjaril sem o tih, prisrčen, veseli idili, ki ji vseeno ne bo manjkalo neke tesnobne žalosti, o novi srečni niti, ki bo vezala našo družbo v dolgih, polglasnih razgovorih, polnih skrbi za srečo in blaginjo njih, ki bodo prišli za nami.

Čeprav je resničnost razpršila te moje lagodne sanje, mi je vendarle poklonila neprecenljiv zaklad: upanje v novi zarod. Že zdaj mi je bil pri sreču ta novi zarod, že zdaj sem imel rad tiste otroke, ki jih še ni bilo nikjer. Neprenehoma sem se ukvarjal z njimi na svojih dolgih sprehodih. Zanje sem kopičil nove in nove zaloge, raziskoval okolice, zapisoval opazovanja; zanje sem iz prahu izkopal in uredil majhno knjižnico, ki smo jo bili prinesli s seboj z Zemlje; zanje sem žgal opeko in kuhali apno, da bi postavil zidan dom in zvezdarno; zanje sem topil železno rudo, ali iz sreba, ki ga je tu v izobilju, koval razno posodje, izdeloval steklo, papir in druge reči, ki so potrebne omiknemu človeku. Kako neizbrano sem bil vesel dece, ki se bo šele rodila! Dejal sem si, da se mora z njihovim prihodom vse obrniti na bolje, da bosta njihov ščebet in klepet zapodila moro, ki je ležala na nas.
Nisem čakal dolgo. Ni prešlo leto dni, ko je Marta povila dvojčka: dve hčerki. Prišli sta na svet ponoči. Ko sem začel v sosednji izbi, kjer sva kanje, me je nora radost kar vrgla kamje, me je nora ragoet kar vrgla pokoncu, a še tisti trenutek me je za sree zgrabila neutolajljiva, neznosna bolečina. Grizel sem si prste, da bi zadušil ihtenje, toda solze so mi navrele v oči.
Tom me je začuden gledal in pri-

sluškoval glasovom iz druge izbe.
»Stric! — tako me je vedno klical — »Stric, kdo pa joče? Ali mama?«
»Ne, to ni mama, temveč... tak otročič, kakor si ti, a še manjši.«
Tom se je hudo zresnil, očitno je tehtal moje besede.
»Odkod pa otrok? Čemu ta otrok?« je spet vprašal.
Nisem vedel, kaj naj mu odgovorim, on pa je vrtal vame s svojimi očmi.
»Striček, zakaj pa se jočeš?« je iznenada vprašal.
Saj res, zakaj sem jokal?
»Ker sem neumen!« sem jezno odsekal bolj v odgovor lastnim mislim kakor njemu.
Deček je hudo resnobno prikimal in dejal:
»Saj ni res! Jaz vem, da nisi neumen. Mama mi je rekla tako. In povedala mi je, da si dober, zelo dober, samo... samo...«
»No, kaj sam? Kaj ti je povedala?«
»Pozabil sem...«
Tisti hip so se vrata odprla in Peter je obstal na pragu. Bil je bled, na oko razburjen. Nasmehnil se mi je trpko, a prstodušno, prvič po enem letu in rekel:
»Dve hčerki...«
Potem je pristaval:
»Jan, Marta želi, da ji pripelješ maledga.«
Stopil sem v sobo, kjer je ležala po-

rodnica. Brž ko je zagledala sinka, je izlegnila roke proti njemu.
»Tom, pridi sem in pogledj! Dve sestrici na en mah! Obe sta tvoji. Saj mi odpuščaš, Tom, kaj ne, da mi odpuščaš... Toda samo zaradi tebe, samo zaradi tebe, moj najmilejši, moj edini, ljubljeni sinček!« je govorila pretrgano in stiskala otroka na svoje prsi.
Tom je ostrmel.
»Mama, kaj pa bom s tema sestricama?«
»Kar se ti bo zdelo, moj mali. Tepej ju boš, praškal, ljubkoval, ljubil, vse, kar te bo volja! Onidve pa te bosta ubogali in delali zate, ko zraseta, več?«
»Marta, kaj pa blebečeš?« je vzrojil Peter. »To sta vendar moja otroka!«
»Hladno ga je premerila s pogledom. «
»Vem, Peter, to sta tvoja otroka...« Peter se je zdrznil; podoba je bilo, da se bo vrgel nanjo, pa se je obrzdal, stopil k njej in dejal kar se da mirno:
»To sta najina otroka, Marta. Mar res nimaš nobene besede več zame? Nobene...?«
»No — hvala ti.«
In spet je začela božati in poljubovati svetlo glavico svojega sinka.
»Tom, moj mili, ljubi, zlati sinček...« Peter je zbežal iz sobe kakor blazen, mene pa je dušilo. Nekaj poastnega je bilo v tej pristranski materinski ljubezni.
Rajstvo teh dveh deklič, Lilije in

Rože, ni kdo ve kako spremenilo našega življenja... proti vsemu pričakovanju. Razmerje med Petrom in Marto je ostalo, kakršno je bilo prej. Smilila se mi je bila Marta, zdaj pa sem začel čutiti globoko usmiljenje do usode tega človeka. Bil je čemerer, zagrenjen, vsaka beseda, vsak gib je razodeval smrtno potrtost in utrujenost. Bil je nekoliko let mlajši od mene, toda ves siv in upognjen. Iz utrdih oči mu je nezdravo žarelo. Nikoli si ne bi bil mogel misliti, da bo leto dni življenja tako nalomilo njegov žilavi organizem, ki je med namu vsemi najbolj zmagovito prenašal napore potovanja skozi puščave. Vzrok temu je bila seveda Marta, a kdo bi ji mogel zameriti... Ljubila je onega prvega, ki ga ni bilo več. Razen zanj in zanjegovega sina ni bilo v njenem sreču prostora za nikogar — to je bila vsa nesreča.
Zdi se mi celo, da hčera nikoli ni ljubila. Res je skrbno pazila nanjo, a videlo se je, da dela to samo zaradi Toma. Zanjto sta bili samo dragoceni igrači za njenega sina, ki se ne smeta pokvariti, redka primera, terjajoča nego in skrb, ker bi njuna izguba bila nenadomestljiva. Ves način, kako je o njej govorila, je pričel o tem. Rekala jima je: Tomovi punčki. Peter je vse to onemogo opazoval in se grizel vse bolj in bolj.

(Nadaljevanje sledi.)